

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel

Plant van de maand oktober 2020

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Kandelaartoorts

Algemeen

Wetensch. naam	Verbascum speciosum Schrad.
Uitspraak	Verbascum spéciosum
Familie	Scrophulariaceae/Helmkruidfam.
Geslacht	Verbascum/Toorts
Soort	Kandelaartoorts
Hoogte	50 – 150 cm.
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Penwortel/zijwortels
Stengel	Rechttopstaand
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Lancetvormig
Bladkleur	Grijsgroen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Juni-september
Bloeiwijze	Aarchtig
Bloemvorm	Regelmatig
Bloemkleur	Geel
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	5
Kroonbladen	5
Meeldraden	5
Stijlen	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Doosvrucht
Leefvorm	Twééjarig
Groeiplaats	Stenige dijk

Foto 1. Kandelaartoorts

Foto 2. Penwortel

Inleiding

De plant komt me bij het passeren bekend voor, maar toch. De eerste keer onvoldoende aandacht, de volgende passages voel ik dat het die Zwarte toorts niet kan zijn. De rijke vertakkingen in het bovenste deel van de bloeistengel geeft dat aan. De drieëntwintigste druk van Heukels helpt me niet, de vierentwintigste wel. Kandelaartoorts(foto 1).

Naamgeving

Verbascum. Verander je *ver* in *bar*, dan is *Verbascum barbasicum* geworden. Daarmee zitten we in de betekenis van gebaard. De bladeren zijn viltig behaard en zelfs de meeldraden in de bloemen in dit geslacht hebben haren(afb.3*).

Speciosum. Dat ik de plant prachtig en in positieve betekenis opzichtig vind wordt mooi weergegeven door het Latijnse woord *speciosum*.

Kandelaartoorts. Dat deze toorts door de bloeivertakking op een kandelaar lijkt komt niet zo vreemd over.

Afb. 3. Meeldraad

In het Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Molène splendide, Pracht Königskerze en Hungarian Mullein.

Plaatsing

Heukels* plaatst de plant in de Helmkruidfamilie, verder in het geslacht Toorts en de soort Kandelaartoorts. In het geslacht Toorts worden verder nog negen andere planten vermeld. Het geslacht Verbascum telt in Nederland 5 toortsen-, 3 kaarsen- en 2 mottenkruiden.

Beschrijving

Levensvorm. De Kandelaartoorts is een tweejarige plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hemicryptofyten dat betekent dat de plant de winterknoppen onder of iets op de grond heeft.

Wortels. Als je de grootte van de plant in ogenschouw neemt zal het je niet verwonderen dat er een stevige penwortel aanwezig is. Foto 2 geeft een indruk van de wortel van de gestorven plant van vorig- of voor vorig jaar.

Stengels. De plant heeft een stevige stengel die in het bovenste deel sterk vertakt is. De stengel is kantig (foto 4).

Bladeren. Foto 5 laat het grote wortelrozet zien. Zo overwintert de plant. De gave bladrand golft iets en de top is spits. De bladen zijn langwerpig en 30-40cm groot; beide zijden zijn dicht behaard. De lichtgroene kleur wordt daardoor geelgrijs (foto 6). De zittende stengelbladeren zijn ronder met een hartvormige/geoorde voet die stengelomvattend is. De bladstand is verspreid.

Bloemen. De kort gesteelde gele bloemen van rond de twee centimeter zijn tweeslachtig (foto 7). Er zijn vijf kelktanden en vijf vergroeide kroonbladen. De vijf gelijke meeldraden hebben een dwarsgeplaatste helmknop (afb.3) en zijn opvallend witwollig behaard (foto 7). De bloeiwijze is een aarachtige vertakte kandelaar (foto 1). Er zullen altijd een aantal bloemen bloeien. Per bloem is dat maar een paar dagen, maar door de veelheid kunnen we lang genieten van de onregelmatige bloemenpracht.

Vruchten. De plant heeft een bovenstandig vruchtbegin-sel, dat zich tot een doosvrucht ontwikkelt. Zijn de vruchten rijp, dan opent de doos zich en komen de kantige, bruine zaden vrij. Foto 8 toont de Kandelaartoorts na vruchtzetting.

Verspreiding. De stevige stengels blijven nog lang staan. Door aanraking/verwaaing zullen de zaden verspreid worden.

Groeiplaats

De Kandelaartoorts geldt als ingeburgde adventief plant. De Plant kan op betrekkelijk droge plaatsen groeien mede doordat de bladvorm dusdanig is dat het water naar de wortel gevoerd wordt. In een zonnige, matig voedselrijk, stenige omgeving voelt de plant zich thuis.

Foto 4. Stengel

Foto 5. Rozet

Foto 6. Onderzijde en Bovenzijde blad

Foto 7. Bloem

Er zijn een aantal plaatsen met name bekend. Op 'Waarneming.nl' staat informatieve informatie.

Organismen op de plant

Vlinders, Zweefvliegen, Hommels en Bijen bezoeken de bloemen en bevruchten ze intussen.

Gebruik - Folklore - Mythologie

De Pracht-Königskerze komt uit Midden- en Zuid-Europa. Daar worden wandelstokken veel gebruikt. Maar niet alleen stevige stokken om te steunen. De stengel van de Kandelaartoorts leent zich goed om er wandel-sier-stokken van te maken.

Tot slot

Een plant die nog niet zo lang geaccepteerd is bij de 'Wilde Flora' heb ik nog nooit als Plant van de Maand beschreven. Dat deze toorts gekozen is komt omdat kaarsen/ toortsen me steeds weer aantrekken; er zomaar voorbij lopen kan ik niet. En nu de Kandelaartoorts een plaats heeft in de 24^e Heukels sta ik mezelf toe er in deze reeks aandacht aan te besteden. Blijf kijken want foto 8 geeft het rozet aan dat me (en u) de winter doorbrengt naar een nieuw, laten we hopen 'corona'-vrij, plantenjaar met die prachtig bloeiende Kandelaartoorts in de zon.

Foto 8. Kandelaartoorts

Foto 9. Bladrozet

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,2,4,5,6,7,8); Heukels(afb.3).

1. Kandelaartoorts	Moerputten	2 sept.	2019
2. Penwortel	Moerputten	27 aug.	2020
3. Meeldraad	Heukels		
4. Stengel	Moerputten	27 aug.	2020
5. Rozet	Moerputten	2 sept.	2019
6. Onder- en bovenzijde blad.	Moerputten	27 aug.	2020
7. Bloem	Moerputten	27 aug.	2020
8. Kandelaartoorts	Moerputten	23 sept.	2020
9. Bladrozet	Moerputten	27 aug.	2020

*Heukels' FLORA van Nederland. Vierentwintigste druk. 2020.